

Ülevaade kõrg- ja kutsehariduse praktika kvaliteedist

Õppekavagruppide kvaliteedi hindamise, temaatilise hindamise, kutseõppe akrediteerimise ja kvaliteedi hindamise tulemuste põhjal koostasid Marge Kroonmäe (EKKA) ja Liia Lauri (EKKA).

SA Innove „Töökohapõhine õpe ja praktika kutse- ja kõrghariduses“ kutse- ja kõrgkoolide koostöökohtumine 28.novembril 2019 ettevõttes ABB AS.

Marge Kroonmäe tutvustas kokkuvõtet ja viis selle põhjal läbi praktilise töötoa. Koostöökohtumise [materjalid, sh praktiline töötuba ja selle tulemused](#) on leitavad Innove kodulehelt.

EKKA analüüsis „Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine 2012 -2016“ tuuakse praktikaga seotud teemad kõrghariduses välja nii tugevuste kui kitsaskohtadena. Analüüsi aluseks olid 2015. ja 2016. aasta hindamisotsustes (kokku 56 otsust) õppekavagruppide tasandil antud hinnangud ja soovitused, st need, mis olid omased kõigile õppekavadele hinnatud õppekavagrupis. Praktikaga seonduv tuuakse hindamisaruannetes välja 21 juhul tugevuse ja 21 juhul kitsaskohana.

Välisekspertid tunnustavad mitmetes kõrgkoolides hästi toimivat praktikakorraldust ning sidusust teoreetilise ja praktilise õppe vahel.

Õppetöös kasutakse erinevaid meetodeid, et ühendada omavahel teoreetilist ja praktilist õpet. Õppepraktika on hästi korraldatud ja õppekavadesse integreeritud. (õpetajakoolitus)

Praktika korralduse parendamiseks antakse samas mitmeid konkreetseid soovitusi:

Bakalaureuseõppe raames toimuva integreeritud praktika eesmäärke ja õpiväljundeid tuleks konkretiseerida ja juhiseid täpsustada ning pakkuda üliõpilastele senisest enam võimalusi tutvuda potentsiaalse töökeskkonnaga (sh näiteks töövarju staatuses). (keskkonnahoid)

Rakenduskõrgharidusõppes tuleks rakendada praktikat täismahus (vähemalt 27 EAP), mitte jagada seda üksikute ainete vahel. Üliõpilastele tuleks välja töötada individuaalsed praktikakavad ning tagada praktika juhendamine ja praktikaaruannete kaitsmine. (keskkonnahoid)

Praktikakorralduse süsteemi tuleb parandada. Üliõpilased vajavad praktikakohtade leidmisel ja praktika läbimisel rohkem ülikooli abi. Samuti tuleb tööandjaid praktika õpiväljunditest paremini informeerida. (ärindus ja haldus)

Et üliõpilaste väljalangevust vähendada, on välisekspertid mh soovitanud erialase praktika läbimise võimalust õpingute alguses.

Temaatilise hindamise „Välisüliõpilaste õppimine ja õpetamine“ raames uuriti välisüliõpilaste praktika ja tööhõivega seotud temaatikat.

Kuna hindamise valimis oli 6 kõrgkooli 16 õppekava, kus lisaks välisüliõpilastele õpivad enamasti ka eesti üliõpilased, siis on mõningane heade tavade ja kitsaskohtade üldistus siin ilmselt võimalik.

Taust

- ✓ Uuring „International Student Barometer“ (2018) näitab, et Eesti (välis)üliõpilased on võrreldes teistes riikides õppivate välisüliõpilastega keskmiselt vähem rahul võimalusega omandada töökogemus õpingute ajal (57%, maailmas 68%) ning leida pärast lõpetamist tööd (69%, maailmas 78%).

- ✓ Samuti ilmneb Ernst & Young Balticu (2017) uuringust, et 55% vilistlastest ei ole rahul praktikavõimalustega Eestis.
- ✓ Ka 2018. aastal EÜLi välisüliõpilaste tugiteenuste teadlikkuse uuringu kohaselt ei ole üle 50% vastanutest saanud infot praktika ega töövõimaluste, samuti mitte tööõiguse, lubade ega lepingute kohta. Uuringu kohaselt sai vaid 33% praktikale kandideerijatest kõrgkoolist asjaomast abi (Tänav, Villenthal, 2018)
- ✓ Välisüliõpilaste praktika teema jookseb probleemina läbi õppekavarühmade kvaliteedi hindamise aruannetest: välisüliõpilased ei saa kõrgkoolilt piisavalt tuge praktikakohtade leidmisel, kõrgkoolid ei arvesta praktikalepingute sõlmimisel välisüliõpilaste erisustega jne.

Praktika on enamikul vaadeldud õppekavadel (6 kõrgkooli, 16 õppekava) kohustuslik. Kõigis kõrgkoolides töötavad nii ülikooli kui ka akadeemilise üksuse tasandil praktikakoordinaatorid, kes vahendavad praktikakohti ja nõustavad üliõpilasi praktika sooritamisel. Praktikakoha peavad üliõpilased endale tavaliselt ise leidma. Välisüliõpilaste jaoks on nii praktikale kui ka tööle kandideerimisel suurim probleem eesti keele mittevaldamine.

Informatsioon välismaalaste töö- ja praktikavõimaluste kohta Eestis on kesine ning seegi vähene ei jõua alati välisüliõpilasteni. Nii näiteks on info riikliku algatuse „Work in Estonia“ kohta küll olemas mitme kõrgkooli kodulehel, kuid ühelgi kohtumisel ei tulnud välja, et intervjueeritavad oleksid sellest algatusest teadlikud või seda mingil moel kasutanud.

Head tavad

- ✓ Hea koostöö praktikabaasidega. TÜ IT-õppekaval tehakse väga head koostööd praktikabaasidega. Näiteks meeldib IT tööstusmagistrantuuri meede paljudele ettevõtetele ja ka üliõpilastele ning tänu sellele on paljud õppekava läbinud välismaalased Eestisse tööle jäänud. Tööstusmagistrantuuri programmis toimub pool õppet ülikooli partnerettevõttes.

Parendusvaldkonnad ja soovitusel

- ✓ Välisüliõpilased ei ole rahul kõrgkooli toega praktika- ja töökohtade leidmisel. Kõrgkoolidel oleks soovitatav otsida lisavõimalusi, kuidas koostöös tööandjatega teha välisüliõpilastele konkreetseid praktikapakkumisi.
- ✓ Tööandjad ei ole rahul praktikale/tööle tulevate välisüliõpilaste eelteadmistega Eesti ettevõtluskeskkonnast. Kõrgkoolid peaksid üliõpilasi ettevõttepraktikaks paremini ette valmistama, nt andes neile ülevaate Eesti ettevõtluskeskkonnast, ettevõtlus- ja töökultuurist, ning vajaduse korral juhendama CV koostamist jne.
- ✓ Välisüliõpilased ei ole pakutavatest riiklikest teenustest piisavalt teadlikud. Riiklikult toetatud projekte (nt „Work in Estonia“) võiksid kõrgkoolid palju enam kasutada välisüliõpilastele töö ja praktikakohtade otsimisel ja levitamisel.

Pikemalt:

http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Temaatilise_hindamise_aruanne_2019.pdf

<http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/OKH-tulemused-final-long.pdf>

EKKA analüüsi “**Kokkuvõte kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011–2018**” ja kutseõppe õppekavarühmade **akrediteerimistulemuste aastakokkuvõtete** põhjal saab välja tuua, et üha enam on koolid rakendanud töökohapõhist õppevormi, kaasates valdkonna praktikuid õppetöösse.

Praktikakorraldus on kehtestatud kas õppekorralduseeskirjas või eraldi dokumendina.

Praktikapäeviku täitmiseks kasutatakse üha enam veebipõhist, igapäevase või nädalase tsükliga päevikut, mis annab võimaluse ka koolipoolsel praktikajuhendajal vajadusel koheselt sekkuda.

Töökohapõhise õppe pakkumisel on kool läinud mitmesse regiooni - otseses mõttes tööandja juurde, kus õpe toimubki peamiselt õppija ettevõttes/asutuses. (Valgamaa KÕK, Järvamaa KHK, Tallinna Tervishoiu KK).

Mitmes koolis on välja töötatud sisuline ettevõtete eelhindamise süsteem, et veenduda ettevõtete sobivuses praktika õpiväljundite täitmiseks. (Pärnumaa KHK, Järvamaa KHK) *Praktika läbiviimiseks on koolil on välja töötatud praktikaettevõtete tunnustamise juhend, mille alused koostatakse eksperthinnang enne õpilase praktikale suundumist. Õppija saab ÕIS praktika andmebaasist otsida oma erialale vastava valdkonna ettevõtte ja sellega ühendust võtta. Tunnustatud ettevõtte juures on tunnustusmärk, vastava valdkonna nimetus ning kirje mitmeks aastaks ja mis kuupäevast mis kuupäevani tunnustus kehtib.* (Pärnumaa KHK)

Akrediteerimistulemuste analüüsi põhjal kuulub praktikat puudutav siiski parendusvaldkonda:

- ✓ Sageli ei ole praktika korraldus ja sisu kooskõlas õppe eesmärkidega, praktika tulemuslikkust ei hinnata lähtuvalt õpiväljunditest. Koolipoolne koostöö praktikabaasidega ei ole järjepidev, praktikakohapoolseid juhendajaid sageli ei koolitata, praktika monitooring on ebapiisav. Praktikaettevõtete sisuline eelhindamine ei toimi.
- ✓ Komisjonid on mitmetel juhtudel näinud vajadust praktikaettevõtete ringi laiendamiseks, et kõik õpiväljundid saaksid omandatud. Komisjonid soovivad mitte piirduda kohalike ettevõtetega, vaid laiendada praktikaettevõtete profiili, kaasates suuremaid ettevõtteid.
- ✓ Komisjonid soovivad praktikavõrgustike ja vastavate andmebaaside koostööst loomist, samuti välispraktika võimaluste kasutamist töökohapõhistele õppijatele.
- ✓ Praktikajuhendajate koolitamine on sageli ühekordne ja projektipõhine. Komisjon soovivad koolitada praktikajuhendajaid eesmärgipäraselt ja järjepidevalt ettevõtetele sobival ajal ja kohas, et toetada praktikandi õpiprotsessi ja anda talle õppimist toetavat tagasisidet.

Seega võib väita, et olukord praktika korraldamisel, läbiviimisel, hindamisel ja parendustegevuste kavandamisel on jätkuvalt kutseõppe kitsaskoht.

Pikemalt:

<http://ekka.archimedes.ee/kutsekoolile/kutseoppe-oppekavaruhmade-akrediteerimine/>

Luhtaru, Reelika; Ode, Maris (2017) SA Innove analüüs OSKA valdkondlike uuringute ning EKKA kutse- ja kõrghariduse hindamisaruannete põhjal) “Praktika ja töökohapõhise õppevormi kitsaskohtade ja arendusvaldkondade analüüs” http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Praktika_ja_tookohapohise_oppevormi_kitsaskohtade_jaarendusvaldkondade_aluus.pdf